

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи

Київського національного

університету імені Тараса Шевченка

ЛЮБОВ ВЕЗІНОВА

2023 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Оленяк Мар'яни Ярославівни на тему: «Давньоанглійські образні порівняння: структура та семантика», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – Германські мови

Дисертація Оленяк Мар'яни Ярославівни на тему: «Давньоанглійські образні порівняння: структура та семантика», подана на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – Германські мови є цілісною, завершеною науковою працею.

1. Актуальність теми дослідження.

Категоризація понять, яка супроводжує процес пізнання, результує в когнітивній категорії образного порівняння, яка невід'ємно присутня в усіх мовах і є предметом зацікавленості багатьох наукових напрямів, починаючи з Аристотелівської концепції і закінчуючи різноманітними підходами сучасних дослідницьких парадигм. Однак, сьогодні переважна більшість вітчизняних досліджень здійснюється на матеріалі сучасних мов, засвідчуючи недостатній інтерес до з'ясування історичних етапів становлення таких конструкцій. Необхідність заповнення дослідницьких лакун у лінгвістиці, зокрема вивчення давньоанглійських образних порівнянь, які раніше не піддавалися комплексному аналізу, визначає актуальність цієї розвідки. З'ясування особливостей цих фігуративних утворень допоможе встановити діахронічні зміни досліджуваної категорії, висвітливши детально її генезис.

2. Зв'язок з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Рецензована робота здійснена в межах реалізації кафедральної науково-дослідної теми кафедри германської філології та перекладу Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка 16КФ044-06.

3. Наукова новизна дослідження.

Наукова новизна дослідження Оленяк М. Я. полягає в системному підході до вивчення давньоанглійських образних порівнянь як індивідуального прояву універсальної категорії на конкретному зрізі історії розвитку англійської мови. В цій роботі вперше:

- проаналізовано історію досліджень образних порівнянь в діахронічному контексті;

- досліджено становлення основних термінів, використовуваних на позначення образних порівнянь у вітчизняній та англомовній літературі, а також їх вплив на розвиток релевантних теоретичних напрацювань;
- сформульовано і доведено просту, дедуктивну, абсолютну, діахронічну універсалью «В усіх мовах світу є образні порівняння»;
- розроблено універсальну формулу образних порівнянь і описано механізм створення іронічних та неіронічних образних порівнянь;
- встановлено етимологічні особливості давньоанглійських показників компаративності та визначено вплив категорійної семантики маркерів порівняння на структурне моделювання образних порівнянь;
- укладено корпус давньоанглійських образних порівнянь, проаналізовано їхню структуру, а також обґрунтовано потенціал фігуративності маркерів порівняння та близькість до метафори;
- ідентифіковано давньоанглійські безпредметні образні порівняння та встановлено їхнє функціональне призначення;
- з'ясовано семантичні особливості образних порівнянь рівності та нерівності на основі розробленої авторкою методології аналізу досліджуваних конструкцій, що базується на принципі центризму і морфізму;
- проведено кореляцію образних порівнянь рівності та нерівності в контексті формування світосприйняття лінгвоспільноти середньовічної Англії;
- визначено найбільш продуктивні образи давньоанглійських образних порівнянь, які засвідчують особливості світогляду англосаксів.

Крім того, у дисертації удосконалено погляд на природу образного порівняння як явища, реалізованого у тріаді «процес-результат-стимул», а також уточнено його визначення та відмінність від суміжних категорій, таких як метафора і логічне порівняння. Дисертаційна робота також пропонує додаткові аргументи в дискусійних питаннях стосовно первинності метафори відносно образного порівняння і датування поем «Беовульф» та «Христос і Сатана».

4. Теоретичне значення роботи.

Теоретичне значення запропонованої роботи полягає в істотному розширенні знань про образні порівняння як універсальну категорію, чії алгоритми та механізми формування є ідентичними незалежно від мови спілкування. Тож результати розвідки можуть зробити вагомий внесок у вирішення актуальних питань германістики, порівняльно-історичного та загального мовознавства і можуть бути застосовані до аналогічних досліджень у різних мовах. Висновки і узагальнення, зроблені дисертанткою, розширюють розуміння взаємозв'язку між образними порівняннями і метафорою, складають багатогранність категорії образного порівняння та пояснюють складність остаточного розв'язання цієї проблеми. Крім того, робота уможливіть подальші міждисциплінарні студії і створює фундамент для діахронічного аналізу образних порівнянь в англійській мові, будучи стартовою точкою таких досліджень.

5. Практичне значення роботи.

Рецензована праця надає можливість використовувати її результати в лекційних матеріалах таких курсів як: «Загальне мовознавство» (наприклад у розділі «Гносеологічні та онтологічні аспекти розвитку мови»), «Основи теорії мовної комунікації» (зокрема у розділі «Риторичні тактики і стратегії»), «Історія англійської мови» (з фокусом на аспектах стилістики і синтаксису давньоанглійської мови), «Лінгвокраїнознавство» (у розділі «Лінгвокультура англосаксів») і «Стилїстика англійської мови» (в межах розділу «Фігури мовлення і тропи»). Крім того, спостереження і висновки, викладені в роботі можуть слугувати основою для створення підручників та навчальних посібників для студентів-філологів, а також стати методологічною основою для наукових досліджень студентів і аспірантів у галузі, германістики порівняльно-історичного та загального мовознавства, лінгвокультурології.

6. Особистий внесок здобувача.

Усі праці за темою дослідження, оприлюднені дисертанткою, є одноосібними, а отже усі фактичні дані отримані, опрацьовані, проаналізовані та інтерпретовані нею самостійно. Згадані в дисертації положення інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення ідей здобувачки.

7. Апробація результатів дослідження.

Апробацію результатів дослідження здійснено на 8 міжнародних та 4 всеукраїнських конференціях.

8. Публікації. За результатами дослідження дисертанткою опубліковано 19 одноосібних наукових праць: 10 статей опубліковані у наукових фахових виданнях України та 9 статей – у виданнях, проіндексованих в базі даних Scopus та/або Web of Science Core Collection, сім з яких є закордонними виданнями широкої географії (Болгарія, Румунія, Польща, Хорватія, Німеччина, Італія, Велика Британія) та чотири з яких належать до журналів другого квартилю (Q2).

9. Список опублікованих праць за темою дисертації

*Статті у наукових фахових виданнях України:
(які входять до переліку МОН України)*

1. Оленяк, М. Я. (2015). Лексичні та синтаксичні способи актуалізації образного порівняння в англійській, українській та польській мовах. *Типологія мовних значень у діяхронічному та зіставному аспектах*, 30, 78–85.
2. Oleniak, M. (2017). Old English Zoomorphic and Ecomorphic Similes of Equality with the *Gelicost* Component. *Типологія мовних значень у діяхронічному та зіставному аспектах*, 33-34, 94 – 100. doi 10.31558/2075-2970.2019.37.7
3. Оленяк, М. Я. (2019). Специфіка структури давньоанглійських образних порівнянь рівності з компонентом *gelice / onlice / anlice*. *Типологія мовних значень у діяхронічному та зіставному аспектах*, 37, 84–93. doi:

10.31558/2075-2970.2019.37.7

4. Оленяк, М. Я. (2021). Дослідження образного порівняння в період відродження (16-18 століття). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*, 2 (95), 138–150. doi: 10.35433/philology.2(95).2021.130–150

5. Оленяк, М. Я. (2021). Історіографія досліджень образного порівняння: доба середньовіччя. *Вісник мариупольського державного університету серія: філологія*, 25, 245–253. doi: 10.34079/2226-3055-2021-14-25-245-253

6. Оленяк, М. Я. (2021). Історіографія досліджень образного порівняння: доба античності. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*, 22, 101–107. doi: 10.31891/2415-7929-2021-22-21

7. Оленяк, М. Я. (2022). Давньоанглійські теоцентричні образні порівняння рівності: особливості семантики. *Лінгвістичні студії*, 43, 32–40. doi: 10.31558/1815-3070.2022.43.3

8. Оленяк, М. Я. (2022). Семантичні особливості давньоанглійських дієцентричних образних порівнянь. *Мова: класичне – модерне – постмодерне*, 8, 143–156. doi: 10.18523/Ісmp2522-9281.2022.8.143-156

9. Оленяк, М. Я. (2022). Давньоанглійські істотоцентричні та зооцентричні образні порівняння. *Закарпатські філологічні студії*, 24 (2), 57–61. doi: https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.24.2.11

10. Оленяк, М. Я. (2023). Людина як субстанція в давньоанглійських образних порівняннях. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*, 1(33), 96-100. doi: https://doi.org/10.17721/1728-2659.2023.33.16

Статті у періодичних виданнях включених до категорії «А» Переліку наукових фахових видань України / Статті у міжнародних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection

11. Oleniak, M. (2017). On the quality of *c* in certain Old English words. *Advanced Education*, 8, 99–102. doi:10.20535/2410-8286.106922

12. Oleniak, M. (2019). Dialectic interaction of quantity, quality and relation in simile domain. *Advanced Education*, 12, 134–141. doi: 10.20535/2410-8286.153366

Статті у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus

13. Oleniak, M. (2018). Semantic representation of similes (based on the Ukrainian, English and Polish languages). *Topics in Linguistics*, 19 (1), 18–31. doi: 10.2478/topling-2018-0002 (Q3)

14. Oleniak, M. (2018). Old English Simile of Equality: The Highest Degree of Similarity. *Research in Language*, 16 (4), 471–493. doi: 10.2478/rela-2018-0023 (Q2)

15. Oleniak, M. (2020). The specific features of definitional and statistical universals with respect to certain linguistic categories. *Dacoromania. Romania. Serie nouă, XXI*, 1, 66–80. doi:10.17684/issn.2393-1140 (Q4)

16. Oleniak, M. (2020). Old English simile: When like was an adjective. *Italian Journal of Linguistics*, 32 (2), 183–208. doi: 10.26346/1120-2726-163 (Q2)

17. Oleniak, M. (2021). Old English *swa* Similes: Structure Overview. *Ezikov Svyat*, 19 (3), 19–29. doi: 10.37708/ezs.swu.bg.v19i3.2 (Q4)

18. Oleniak, M. (2022). On an Idiosyncratic Type of an Old English Simile. *Acta Linguistica Hafniensia*, 54 (2). 235–257. doi:10.1080/03740463.2022.2134630 (Q2)

19. Оленяк М. Я. (2022). Між метафорою і логічним порівнянням: свосвідність образних порівнянь. *Rasprave Instituta za Hrvatski Jezik i Jezikoslovlje*, 48 (2). 525–545. doi:10.31724/rihjj.48.2.6 (Q2)

10. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури.

11. Відповідність принципам академічної доброчесності. Дисертаційна робота на тему «Давньоанглійські образні порівняння: структура та семантика» відповідає принципам академічної доброчесності. Використані в докторській дисертації, наукових публікаціях, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, наукові тексти, ідеї, розробки, наукові результати й матеріали інших авторів супроводжуються посиланням на авторів та/або на джерело опублікування.

12. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Дисертаційне дослідження на тему «Давньоанглійські образні порівняння: структура та семантика» відповідає паспорту спеціальності 10.02.04 – Германські мови.

ВИСНОВОК

Дисертація, виконана Оленяк Мар'яною Ярославівною, на тему «Давньоанглійські образні порівняння: структура та семантика» є завершеним дослідженням. Отримані результати є новими і оригінальними, вони мають науково-теоретичну і практичну цінність. Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачкою наукові завдання вирішені повністю, мету дослідження досягнуто. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Наукові положення, висновки та підходи повністю обґрунтовані та аргументовані, містять наукову новизну та отримали необхідну апробацію на наукових конференціях. У публікаціях здобувачки відображені основні положення дисертації. Викладене дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження Оленяк Мар'яни Ярославівни «Давньоанглійські образні порівняння: структура та семантика» відповідає всім вимогам п. 7, 8, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 року №1197, які висуваються до докторських дисертацій, і рекомендується до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – Германські мови.

Результати дисертаційного дослідження Оленяк Мар'яни Ярославівни на тему: «Давньоанглійські образні порівняння: структура та семантика» та представлених публікацій, обговорено і схвалено на засіданні кафедри германської філології та перекладу Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 5 від 28 листопада 2023 р.).

Головуючий на засіданні –

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри германської філології та перекладу
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Олександр СТАСІЮК

Рецензент -

доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри германської філології та перекладу
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Віктор КОЗЛОВСЬКИЙ

Рецензент -

доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Людмила СЛАВОВА

Рецензент -

Доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Вікторія ЄФИМЕНКО

Секретар кафедри
старший лаборант

Наталія ЛАТИШ